

обособленим суб'єктом з власними інтересами і проблемами, на які поширюються певні розпорядчі функції органів місцевого самоврядування.

Міські, селищні і сільські об'єднані територіальні громади мають значні відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку, їх потенціалах, різного ступеня вирішеності питань життєдіяльності населення. Отже, територіальні громади з різними рівнями соціально-економічного розвитку мають і різні перспективи. Для забезпечення вирівнювання рівнів економічного і соціального розвитку територіальних громад, поліпшення умов життя населення різних регіональних соціумів необхідно здійснити значну аналітичну роботу за наступними напрямками:

- аналіз стану соціально-економічного розвитку територіальних громад в цілому і кожного населеного пункту;
- оцінка ресурсозабезпеченості кожного регіону і їх конкурентоспроможності;
- виявлення проблем функціонування соціумів кожного поселення і об'єднаної громади в цілому;
- обґрунтування перспектив розвитку територіальних громад;
- обґрунтування можливостей і переваг функціонування об'єднаних територіальних громад тощо.

Фесюк В.О., д.г.н., проф.
Східноєвропейський національний
університет ім. Лесі Українки (м. Луцьк)

Мороз І.А., к.х.н., доц.,
Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ГРОМАД МІСТ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стратегія держави у сфері екологічної безпеки визначається «Основними напрямами державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». На місцях вона реалізується відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» № 1650-ХІІ від 11 жовтня 1991р. Враховуючи інтеграцію нашої держави в світове співтовариство, екологічний імператив розвитку суспільства та орієнтацію нашої держави на збалансований безпечний розвиток, методологічною та світоглядною підвалиною активізації розвитку місцевих екологічних ініціатив став «Порядок денний ХХІ ст.», що його було прийнято на 1992 р. на конференції у Ріо-де-Жанейро.

Екологічна політика в регіонах та містах України буде тоді ефективною, коли при її формуванні та здійсненні послідовно і до кінця буде витриманий критерій реальності. Тобто, екологічна політика має базуватись на об'єктивній оцінці місця екологічних благ в ієрархії суспільних пріоритетів та реальних можливостей її ресурсного забезпечення. Як показує досвід, між законодавчо-нормативним забезпеченням екологічної політики і її практичною реалізацією зберігається ще досить велика дистанція. А тому об'єктивна оцінка ефективності екологічної політики залишає бажати кращого, про що свідчить наприклад, практично відсутність повністю профінансованих та «доведених до кінця» екологічних проектів у досліджуваних нами містах північно-західної України, зокрема, м. Луцьку.

Реальність сьогодні така, що соціальна реакція на екологічні проблеми є досить слабкою. Це можна пояснити як низьким рівнем екологічної свідомості населення, так і наявністю складних соціальних проблем, які ставлять окрему категорію суспільства взагалі на грань фізичного виживання. Треба також рахуватись з тією обставиною, що екологічні цінності традиційно знаходились в нас на нижчому рівні ієрархії суспільних благ. Винятки становлять хіба, що екстремальні ситуації, коли екологічний фактор до неможливості ускладнює життя людей (спалахи захворювань, прояви грізних природних стихій тощо) [1]. Тому необхідні дії по стабілізації екологічної ситуації будуть швидше результатом усвідомлення гостроти цих проблем національною елітою, ніж виконанням реальних бажань і прагнень більшості населення України.

Виходячи з такої перспективи, має будуватись тактика природоохоронних дій на найближчі роки. Основна мета місцевої екологічної політики – недопущення погіршення екологічної ситуації у процесі економічного піднесення та розвитку виробництва, яке закладається на сьогодні в нашій державі. Тому основними напрямками екологічної політики мають стати:

- екологізація економічних реформ;
- екологізація управління;
- екологізація людської свідомості;
- розвиток інженерно-екологічної інфраструктури та формування ринку екологічних послуг.

Головним із цих напрямків є екологізація управління. Екологічне управління в містах на сьогодні характеризується цілою низкою проблем функціонального та економічного характеру. Основні з них:

- чітко не розведені повноваження окремих органів спеціального державного, спеціального поресурсного, спеціального функціонального управління та місцевого самоврядування;
- відсутність у структурі обласного управління Мінекології спеціалізованого територіального відділу, який би займався екологічними проблемами міст (зокрема, обласного центру);
- обмежена компетенція відділів раціонального природокористування та охорони природи міськвиконкомів, вона могла б бути розширеною за рахунок передачі частини повноважень від обласного управління Мінекології, зокрема, інспекторських функцій;
- збільшення частки державних платежів та скорочення місцевих податків та зборів;
- непродумана структура екологічної політики, відсутність стержня, «хребта» – наскрізного інтегруючого напрямку, який би здійснював координацію й субординацію заходів;
- слабкий зв'язок із громадськістю, інколи навіть незнання і нерозуміння останньою екологічних проблем міста у зв'язку з відсутністю інформації (відповідних web-сторінок, постійно діючих колонок місцевих газет тощо) або закритістю її;
- млява співпраця державних органів із громадськими та громадсько-політичними організаціями в екологічній сфері, яка стримується відсутністю коштів у місцевих бюджетах;
- повна відсутність співпраці із діловими колами, приватним сектором, в разі здійснення якихось заходів у даному напрямку, вони є дуже формальними, здійснюються методом адміністративного тиску і фінансово підприємцям не цікаві.

Враховуючи вищесказане, на нашу думку, реалізацію екологічної політики потрібно здійснювати активніше й раціональніше. Оптимальною нам видається така схематична

послідовність заходів: розробка екологічного паспорту міста → формування концепції екологічної безпеки міста → розробка міської екологічної програми → підготовка плану заходів по її реалізації.

Як свідчать наші дослідження, в Луцьку з кожним роком зменшується кількість підприємств, які перевищують офіційно встановлені нормативи ГДВ і ГДС. Але стан довкілля при цьому не покращується, а навпаки погіршується. Звідси напрашується висновок про приховування багатьма підприємствами дійсних масштабів викидів і скидів забруднюючих речовин, утворення й розміщення відходів, споживання ресурсів. Однією із найбільших проблем екологічного управління на сьогодні є те, що воно здійснюється, головним чином, на основі даних про вплив на навколишнє середовище (скиди, викиди, розміщення відходів, використання ресурсів), які декларуються підприємствами [2]. Поряд з цим, частка впливу на довкілля, яка декларується, складає 15-20% від фактичного об'єму, що є однією з основних причин надзвичайно низької ефективності контролю та управління природокористуванням у країні. Шляхом вирішення даної проблеми є введення обов'язкової вибіркової системи екологічного аудиту і контроль за джерелами забруднення не тільки в напрямку обліку кількості викидів і скидів, але й в інженерно-екологічному та конструктивно-географічному аспекті з використанням математичних моделей, експертних систем і спеціалізованих комп'ютерних програм, які б дозволили дослідити стан забруднення елементів ландшафту міст, співвіднести його з номінальною (установленою за статистичною звітністю) потужністю і встановити факт приховування інформації про дійсний масштаб впливу на довкілля конкретних об'єктів.

Потрібно враховувати також ще одну одну важливу обставину, яка передує становленню системи екологічного аудиту. Луцьк є адміністративним, фінансовим та промисловим центром прикордонного регіону, який, в світлі євроінтеграційних устремлінь нашої держави, має перспективу стати стартовим майданчиком для крупного іноземного капіталу, тому необхідно розвивати такий прогресивний і перспективний вид екологічного управління й нормування. Іноземні інвестори безумовно, працюватимуть в Україні за тими стандартами, до яких звикли у себе на батьківщині. Для того, аби відповідати цим стандартам міста прикордонних областей повинні мати розвинуту екологічну інфраструктуру – інженерну, управлінську, консалтингову, експертну тощо. Темпи інвестицій, наприклад, у Волинську область – одні з найбільших у державі. Сучасні тенденції урбанізації – нерівномірність розвитку міст, переважний розвиток найкрупніших міст. Дозволимо собі оптимістичний прогноз – в економічному розвитку Луцька в найближчі роки можливий такий само ж стрибок, який він пережив в 1970-80-х р.р. Це не лише дозволяє назвати наше місто об'єктом пріоритетного розвитку, але заставляє моделювати екологічну ситуацію на перспективу, прогнозувати потенційний вплив міста на довкілля і вже сьогодні думати про те, як можна буде запобігти і протидіяти зростаючому антропогенному тиску на природні ландшафти.

Другим ефективним механізмом контролю за реалізацією плану заходів по раціональному використанню природних ресурсів та охороні природи у містах є створення та функціонування громадської екологічної ради міста. Вона має складатись з депутатів міськради – членів комітету по охороні природи, спеціалістів відділу охорони природи міськвиконкому, науковців, виробничників, адміністрації комунальних підприємств та спеціалізованих екологічних підприємств і фірм, співробітників міського УЖКГ, представників громадських організацій, засобів масової інформації, а також інших зацікавлених у співпраці осіб. До компетенції громадської консультативної екологічної ради мають відноситись питання пов'язані з:

- заслуховуванням інформації про хід реалізації план заходів по охороні природи;
- оперативним реагуванням на зміни в структурі заходів екологічної оптимізації міста;
- участю в прийомі нових об'єктів (очисних споруд, об'єктів промисловості, моніторингу, КЗЗ);
- розглядом результатів екологічного аудиту;
- аналізом інвестиційних заявок;
- підготовкою і поданням пропозицій на сесію міськради стосовно приватизації окремих об'єктів комунальної власності (у т.ч. і земельних ділянок);
- міжнародною та міжміською співпрацею;
- наданням консультаційних послуг.

Досить реальним і цікавими на сьогодні за умов обмеженості місцевих фінансових ресурсів виглядають перспективи залучення міжнародного досвіду та іноземних інвестицій для вирішення екологічних проблем міст. На жаль, в цій царині похвалитись поки що нічим. Можна відзначити лише проект датської фірми «Крюгер-Консалт», спрямований на оцінку екологічних збитків та розробку технічних заходів по очищенню ґрунтів та підземних вод мікрорайону Вишків від авіаційного пального, що витікало з резервуарів Луцького військового аеродрому. Проект був розроблений коштом датської сторони, але на жаль не був втілений у зв'язку з відсутністю коштів у міськвиконкому [3]. На сьогодні відділом екології Луцького міськвиконкому здійснюється пошук фінансових інвестицій по лінії ЄЕС і Світового банку для оснащення світлофорів міста датчиками-газоаналізаторами з метою створення автоматизованої системи контролю за екологічним станом атмосферного повітря в місті, але на жаль, коштів поки що теж не знайдено.

Запропонована нами структура управління екологічним станом міст дозволить ефективно впроваджувати заходи по охороні довкілля, реалізовувати екологічну політику місцевих громад і розв'язувати актуальні екологічні проблеми міста.

Список літературних джерел

1. Экология города / [Г.А. Белявский, Е.Д. Брыгинец, Ю.И. Вергелес] под науч. ред. Ф.В. Стольберга. – К.: Либра, 2000. – 464 с.
2. Курбатов А.С. Экология города: монография / А.С. Курбатов, В.Н. Башкин, Н.С. Касимов. – М: Научный мир, 2004. – 620 с.
3. Фесюк В.О. Луцьк: сталий розвиток і соціально-екологічні проблеми: монографія. / В.О. Фесюк. – Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2013. – 304 с.

Фролов К.О., аспірант
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

У більшості країн одним із основних принципів децентралізації є кращі перспективи місцевого розвитку. Це насамперед стосується й України.